

บทความวิจัย

สำหรับสมาชิกรัฐสภา และกรรมการ

มีนาคม ๒๕๕๔

- ↳ การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
- ↳ ระบบการกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญที่เหมาะสม
- ↳ การวิเคราะห์ทางสังคมต่อการอนุรักษ์เขตคูเมืองโบราณลำพูน
- ↳ การสื่อสารเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ
- ↳ ปัจจัยการรับรู้และความเข้าใจสัญลักษณ์กราฟิก : กรณีศึกษาโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทหน้าที่หลักในการสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมอบหมายความรับผิดชอบให้กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการปฏิบัติหน้าที่ด้านการศึกษาวิจัย และการเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองงานรัฐสภาและสาธารณชน จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาจึงได้พิจารณาคัดเลือกผลงานวิจัยด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม มานำเสนอในรูปแบบของจุลสาร ทั้งนี้ เพื่อให้ผลงานที่ได้มีการวิจัยไว้แล้ว ได้ถูกนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ที่จะเกิดในการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านคณะกรรมการธิการ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการพิจารณาสืบสวนสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบทบาทในแต่ละด้านจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการและผลงานวิจัยเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลอ้างอิงประกอบการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ อันจะส่งผลสำคัญต่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ถูกต้องตามหลักวิชาการ และป้องกันข้อผิดพลาดบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหลัง

จากความสำคัญดังกล่าว กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา จึงได้จัดทำเอกสารบทความวิจัยขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อองงานรัฐสภาให้แก่สมาชิกรัฐสภา คณะกรรมการตลอดจนบุคลากรในองงานรัฐสภา รวมถึงผู้สนใจทั่วไป โดยจัดทำและสรุปไว้ในรูปแบบของบทความวิจัยที่มีความกระชับและชัดเจน เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาสามารถนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาไปปรับใช้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติต่อไป

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
มีนาคม ๒๕๕๔

การเมืองภาคประชาชนในระบบประชาธิปไตย

วิจัยโดย เสกสรร ประเสริฐกุล

การเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการใช้สิทธิทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของการเมืองแบบตัวแทน ดังนั้นในการทำความเข้าใจการเมืองภาคประชาชนจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องทำความเข้าใจปัญหาของประชาธิปไตยที่เป็นกระแสหลักไปพร้อมกันโดยลักษณะต้นแบบระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจ ซึ่งถือหลักว่าสังคมเป็นผู้กำหนดและควบคุมรัฐ หลักการประชาธิปไตยของไทยเป็นไปโดยผ่านการตีความ การจัดตั้งและการออกแบบโครงสร้างโดยผู้นำทางการเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาเจตจำนงของผู้ที่มีบทบาทในการวางแผนผังระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ก็จะพบว่าลักษณะของสังคมไทยมีเงื่อนไขหลายประการที่บั่นทอนความสัมพันธ์ทางอำนาจของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเงื่อนไขสำคัญมี ๓ ประการ คือ (๑) มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (๒) โครงสร้างและความสัมพันธ์ทางอำนาจอันมีมาแต่เดิม (๓) ความยากจนและความเหลื่อมล้ำสุดขั้วในทางเศรษฐกิจและสังคม เงื่อนไขทั้ง ๓ ประการนี้มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น รวมทั้งได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและประสิทธิภาพของระบอบประชาธิปไตย

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาการเมืองภาคประชาชนในฐานะองค์ประกอบใหม่ของระบอบประชาธิปไตยในปัญหาต่าง ๆ ที่ประชาชนกำลังประสบอยู่ เช่น ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งปัญหาความยากจน เพื่อหาแนวทางที่ชอบธรรมให้การเมืองภาคประชาชน รวมทั้งเพื่อให้การเมืองภาคประชาชนสามารถแสดงบทบาทตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายในสถานการณ์ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศไทยพบกับปัญหาประชาธิปไตยที่เพิ่มมิติและความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งปัญหาสำคัญคือ ปัญหาที่สกัดของอำนาจอธิปไตย ปัญหาค่านิยมผลประโยชน์แห่งชาติ และปัญหาด้านทุนมิติทางการเมือง กล่าวโดยรวมสภาพปัญหาดังกล่าวกำลังก่อตัวเป็นวิกฤติ และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลไทยและระบอบประชาธิปไตย ซึ่งปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยการสร้างการเมืองภาคประชาชนให้เป็นกระบวนการของประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมาประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของรัฐเท่ากับเป็นการโอนอำนาจอธิปไตยให้มาสู่ประชาชนมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า (๑) การเมืองภาคประชาชนเป็นกระบวนการของประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยจัดการปัญหาของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนและเป็นการถ่วงดุลอำนาจจากชนชั้นนำไปเป็นระบอบที่ประชาชนมีอำนาจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังเป็นการพัฒนาทางเลือกหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งไม่ขึ้นต่อกลไกตลาดเสรีตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่โดยปราศจากเงื่อนไข เนื่องจากการเมืองภาคประชาชนจะช่วยกระตุ้นให้มีการกระจายอำนาจจากรัฐสู่สังคม ซึ่งจะช่วยลดทอนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นแบบแนวดิ่งระหว่างรัฐกับ “ชาติ” ตลอดจนเพิ่มความสัมพันธ์แนวราบในหมู่ประชาชน (๒) ปัญหาสำคัญของรัฐและระบอบการปกครองไทยในปัจจุบันแบ่งได้สองระดับคือ การเผชิญกับกระบวนการโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจ และการค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการแปรรูปกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนให้กลายเป็นส่วนประกอบถาวรของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในส่วนของภาครัฐ ชนชั้นนำ ตลอดจนสาธารณชนทั่วไปนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

หากจะนำมาสู่ประชาธิปไตยโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพื่อให้การเมืองภาคประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และสังเคราะห์ให้เป็นรูปแบบในระบบเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการทางการเมืองในรูปแบบใหม่ (๓) การเมืองภาคประชาชนเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวที่สันติ และแตกต่างจากขบวนการปฏิวัติของประชาชนที่เคยปรากฏขึ้น หากพิจารณาการเมืองภาคประชาชนจะพบว่าการเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของภาคประชาสังคม ซึ่งมีหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจของรัฐตามหลักการระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การเมืองภาคประชาชนไม่ได้เกิดจากปัญหาโดยประชาชน แต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครองของไทย ซึ่งกำลังมีปัญหา ส่งผลให้การเมืองภาคประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองไทย เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน (๔) การเมืองภาคประชาชนคือ ความเป็นกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือก จากผลการวิจัยพบว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชนล้วนเป็นประชาชนจากชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเรียกร้องสิทธิและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกำหนดแผนพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของตน ซึ่งถือว่าสังคมไทยมีรากฐานที่ดียิ่งสำหรับการกระจายอำนาจออกจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น การเมืองภาคประชาชนของชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นการป้องกันตัวของผู้อยู่เปรียบ ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหาของตัวเองในพื้นที่และชุมชน โดยมุ่งช่วงชิงพื้นที่ในศูนย์อำนาจของประเทศและส่งผลกระทบต่อพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองสอดคล้องกับทิศทางการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสามารถสร้างการบูรณาการใหม่ทางการเมืองให้เกิดขึ้นในประเทศไทย และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างศูนย์กลางอำนาจกับประชาชนในท้องถิ่น และสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การเมืองภาคประชาชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการให้สิทธิประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ประชาธิปไตยของไทยเป็นประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมและก่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงในสังคมไทย

เรียบเรียงโดย...อัญชลี จวงจันทร์
วิทยากร ๕

เอกสารอ้างอิง

เสกสรร ประเสริฐกุล (๒๕๕๒). การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.

ระบบการกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญที่เหมาะสม

วิจัยโดย สุวัฒนา ศรีภิรมย์และคณะ

กองทุนบำเหน็จบำนาญของไทยมีหลายกองทุนที่มีการจัดตั้งตามประเภทของสมาชิก เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สำหรับข้าราชการ กองทุนประกันสังคมสำหรับแรงงานในภาคเอกชน และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับแรงงานในภาคเอกชน/รัฐวิสาหกิจ ที่แยกเป็นรายบริษัท/องค์กร ดังนั้น จึงมีแนวความคิดศึกษาแนวทางการกำหนดให้มีระบบกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยศึกษาถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของระบบการกำกับดูแลที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยอ้างอิงถึงความมีประสิทธิภาพ ด้านต้นทุน ความประหยัดต่อขนาด และระบบธรรมาภิบาลขององค์กรกำกับดูแล โดยการศึกษาจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบในเรื่องผลการวิเคราะห์ต้นทุน/ผลตอบแทน (Cost – Benefit Analysis) การวิเคราะห์ด้านความประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) ในลักษณะการกำกับดูแลแบบรวมศูนย์และแบบกระจาย รวมทั้งการศึกษาระบบการกำกับดูแลที่เหมาะสม

จากการศึกษาวิจัยระบบการกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญ ปรากฏผลเป็น ๒ กรณีดังนี้

กรณีที่ ๑ ระบบการกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญของไทย โดยกองทุนบำเหน็จบำนาญของไทยมีความเป็นอิสระต่อกัน เพื่อให้เกิดการบริหารที่มีความรวดเร็วในแต่ละกองทุน เนื่องจากในแต่ละกองทุนสามารถดำเนินนโยบายของกองทุนตนเองได้ โดยไม่ต้องรอนโยบายจากกองทุนอื่น ๆ แต่มีจุดอ่อนคือ ขาดยุทธศาสตร์ในระดับประเทศในประเด็นการออมเพื่อวัยหลังเกษียณ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงในระบบการบริหารของกองทุนต่าง ๆ อันเป็นผลให้นโยบายแต่ละกองทุนไม่สอดคล้องและไม่ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ การออกนโยบาย กฎระเบียบ และการดำเนินงานภายใต้อำนาจเบ็ดเสร็จของแต่ละกองทุนเอง อาจจะทำให้เกิดจุดอ่อนในการดำเนินงานขึ้นได้ โดยเฉพาะประเด็นความไม่โปร่งใสของการบริหารงาน และอาจทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองได้

กรณีที่ ๒ ระบบการกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญของต่างประเทศ แบ่งเป็น ๒ แบบ

- แบบที่ ๑ การกำกับดูแลเฉพาะกองทุนบำเหน็จบำนาญ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือ เขตบริหารพิเศษฮ่องกง

- แบบที่ ๒ การกำกับดูแลแบบรวมศูนย์ เช่น ประเทศออสเตรเลียหรือฮังการี

ดังนั้น เพื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์กรกำกับดูแลของไทย โดยเปรียบเทียบความประหยัดจากขนาด (Economy of Scale) ของระบบกำกับดูแลระบบของทั้ง ๒ ระบบได้แก่

ระบบที่ ๑ การกำกับดูแลแบบกระจาย คือ ระบบที่แต่ละองค์กรมีการกำกับดูแลตัวเองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ สำนักงานประกันสังคมกำกับดูแลกองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการกำกับดูแล กบข. และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์กำกับดูแลกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

ระบบที่ ๒ การกำกับดูแลแบบรวมศูนย์ โดยให้มีสำนักงาน กบข. (กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ) ทำหน้าที่กำกับดูแลทุกกองทุนได้แก่ กบข. กองทุนประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และ กบข. โดยจากผลการวิจัยปรากฏว่า ทั้ง ๒ ระบบมีความประหยัดจากขนาด แต่ต้นทุนต่อหน่วยของระบบที่ ๑ การ

กำกับดูแลแบบกระจายมีต้นทุนต่ำกว่าระบบที่ ๒ การกำกับดูแลแบบรวมศูนย์ เพียงเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาถึงการคุ้มค่าทางต้นทุนและผลประโยชน์ พบว่า จากการตั้งสมมติฐาน ที่ให้อายุของโครงการสำนักงาน กบช. มีระยะเวลา ๓๐ ปี และให้ปี ๒๕๕๓ เป็นปีที่เริ่มดำเนินการจัดตั้งกองทุน ปรากฏว่า มูลค่าปัจจุบัน (Net Present Value) มีค่าที่มากกว่า ๐ แสดงให้เห็นว่าโครงการให้ผลตอบแทนมากกว่าค่าใช้จ่ายของโครงการ นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit - Cost/Ratio) มีค่าที่มากกว่า ๑ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการลงทุนในโครงการคุ้มค่าต่อเงินลงทุน

จากผลวิจัยดังกล่าวข้างต้นจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช.) เป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่กำกับดูแลแบบรวมศูนย์เป็นโครงสร้างที่กำหนดตามกฎหมาย ให้มีอำนาจภายใต้กฎหมายกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ ทำหน้าที่กำกับและควบคุมดูแลการดำเนินการของกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ กองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นระบบกองทุนการออมเพื่อการเกษียณอายุ สำหรับโครงสร้างการกำกับดูแลของสำนักงาน กบช. ควรประกอบด้วย เลขาธิการ รองเลขาธิการ และแผนกต่าง ๆ ทำหน้าที่ควบคุมดูแล บริหารและดำเนินการในงานต่าง ๆ ของกองทุนในลักษณะของการบังคับตามกฎหมาย การควบคุมการกำกับด้านนโยบาย และการบริหารความเสี่ยง โดยโครงสร้างการบริหารของสำนักงาน กบช. ประกอบด้วย ๖ แผนกที่สำคัญได้แก่ ๑) แผนกนโยบายกำกับดูแลและวิจัยพัฒนา ๒) แผนกควบคุม ติดตาม และฐานข้อมูล ๓) แผนกสมาชิกสัมพันธ์และกิจกรรมสาธารณะ ๔) แผนกนโยบายการลงทุน ๕) แผนกบริหาร และ ๖) แผนกบริหารความเสี่ยง อนึ่ง หน่วยงานต่าง ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงและโอนอำนาจหน้าที่ไปสู่สำนักงาน กบช. ดังนี้คือ งานด้านทะเบียนและประมวลผล ศูนย์สารสนเทศและการฝึกอบรมของกองทุนประกันสังคม งานด้านกำหนดนโยบายและกำกับการลงทุนและตรวจสอบของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และงานกำกับดูแลการบริหารงานของกองทุนและด้านมาตรฐานทะเบียนสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่รับผิดชอบโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

เรียบเรียงโดย...ธูกร จุลินทร

วิทยากร ๗ ๖.

เอกสารอ้างอิง

สุวัฒนา ศรีภิรมย์และคณะ. (๒๕๕๒). ระบบการกำกับดูแลกองทุนบำเหน็จบำนาญที่เหมาะสม. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.

การวิเคราะห์ทางสังคมต่อการอนุรักษ์เขตคูเมืองโบราณลำพูน

วิจัยโดย พวงเพชร ธนสิน

ลำพูนหรือเมืองทริภุญไชย เป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า ๑,๓๐๐ ปี มีลักษณะผังเมืองเป็นรูปวงรียาว มีคูน้ำล้อมรอบ แนวกำแพงเมืองเดิมได้ถูกรื้อถอนไปเกือบหมด ในเขตเมืองโบราณลำพูนนั้น มีโบราณสถานตั้งอยู่มากมาย แต่ได้ขึ้นทะเบียนโดยกรมศิลปากรอยู่ ๓ แห่ง คือ วัดพระธาตุทริภุญไชย วรมหาวิหาร กำแพงเมืองเดิม และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทริภุญไชย ปัจจุบันนี้เมืองลำพูนได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนา ความกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม การก่อสร้างที่อยู่อาศัย การสร้างสาธารณูปโภค การบุกรุกพื้นที่ การรื้อถอน และปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ การจัดภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสมตามกระแสวัฒนธรรมแบบเดิม ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อการทำลายมรดกทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนชาวลำพูนในการอนุรักษ์เขตคูเมืองโบราณ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคตต่อไป

ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาแบบสอบถามทั้งหมด ๒๒๗ ตัวอย่าง ร้อยละ ๕๓ ที่รับรู้เกี่ยวกับโครงการ “อนุรักษ์และพัฒนาเมืองลำพูนสู่มรดกโลก” ร้อยละ ๔๘.๕ รับรู้โครงการ “อนุรักษ์เขตคูเมืองโบราณลำพูน” โดยรับรู้โครงการมาจากวิทยุ และบุคคลใกล้ชิด โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๕ เห็นด้วยกับแนวคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ในเขตคูเมืองโบราณลำพูนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดลำพูน โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโครงการอนุรักษ์ ๘ โครงการ ดังนี้

- ๑) ควบคุมรูปร่างลักษณะอาคารไม่ให้หมักโบราณสถานและให้สอดคล้องกับโบราณสถาน
- ๒) พัฒนาลาดหน้าตอกเป็นแหล่งขายผลผลิตหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และผลผลิตทางการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว
- ๓) รื้อถอนป้ายโฆษณาที่ตั้งอยู่นอกตัวอาคาร ให้มีได้เฉพาะป้ายชื่ออาคารสถานที่ทำติดแนบไปกับตัวอาคาร
- ๔) ควบคุมความสูงอาคารสูงไม่เกิน ๖ เมตร (หรือเทียบเท่ากับอาคาร ๒ ชั้น)
- ๕) ควบคุมขนาดของป้ายโฆษณาไม่เกิน ๑ ตารางเมตร และไม่ให้สีฉูดฉาด
- ๖) จัดระบบการจราจรให้รถเดินทางเดียว ขยายทางเท้าและปรับปรุงเพื่อให้ร่มเงาแก่ทางเท้า
- ๗) จัดงานกิจกรรมต่าง ๆ บริเวณลานอนุสาวรีย์พระนางจามเทวี
- ๘) ดัดแปลงอาคารศาลากลางจังหวัดลำพูนเป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองลำพูน

ส่วนการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตคูเมืองโบราณลำพูนเป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมไทย จะทำให้มีกิจการ ๑๔ ประเภท ที่ห้ามไม่ให้ดำเนินการในเขตคูเมืองโบราณลำพูน พบว่า มีกิจการอยู่ ๔ ประเภท คือ โรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มสัตว์เลี้ยง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และโรงฆ่าสัตว์ ที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงการห้ามไม่ให้ดำเนินการในเขตคูเมืองโบราณลำพูน สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์เขตคูเมืองโบราณลำพูนคือ ต้องการให้อนุรักษ์โบราณสถานต่าง ๆ ควบคุมความสูงของอาคาร ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เมืองให้สะอาดร่มรื่น เขียวขจี ดูแลขุดลอกคูเมืองอย่างสม่ำเสมอ

ระบายน้ำให้ใสสะอาด ปรับปรุงทางเท้า นำสายไฟฟ้า - สายโทรศัพท์ลงใต้ดิน ปรับปรุงระบบจราจรให้เป็นระเบียบ มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งควรจัดให้มีการระดมความคิด สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการวางแผนที่ดี ภายใต้คำแนะนำของนักวิชาการด้านภูมิสถาปัตย์ และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของทริภุญไชย

เรียบเรียงโดย...ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์
วิทยากร ๕

เอกสารอ้างอิง

พวงเพชร ธนสิน. (๒๕๕๒). การวิเคราะห์ทางสังคมต่อการอนุรักษ์เขตคูเมืองโบราณลำพูน.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์.

การสื่อสารเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ

วิจัยโดย วรรณารถ ดวงอุดม

ความสุขของพ่อแม่หรือครอบครัวคือลูกหลาน ถ้าลูกหลานหรือเด็กในครอบครัวเกิดมาแล้วพิการ จะส่งผลให้ครอบครัวและตัวเด็กเองคงจะไม่มีความสุข อาจเกิดปัญหาในการดำรงชีวิต รวมถึงการอยู่ร่วมกับสังคมคนปกติ การจะทำให้ครอบครัวเด็กพิการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่เป็นปัญหา ควรต้องได้รับการช่วยเหลือศึกษาปัญหาและจากหน่วยงานต่าง ๆ มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามาช่วยเหลือศึกษาและแก้ปัญหาโดยมีวิธีการสื่อสาร การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ กับครอบครัวเด็กพิการ เพื่อสร้างความสุขให้แก่ครอบครัวเด็กพิการ การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์วิธีการสื่อสารเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการ ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการ และเพื่อศึกษาปัญหาความต้องการของครอบครัวเด็กพิการ และบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการ ที่จะให้มูลนิธิเพื่อเด็กพิการหรือรัฐบาลช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสื่อและด้านอื่น ๆ โดยมีพื้นที่วิจัยในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสื่อสารเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการ ฐานคิดสำคัญของมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ คือ การใช้ครอบครัวเป็นฐานและเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการทำงานโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการโดยชุมชน (Community Based Rehabilitation-CBR) โดยมีทัศนคติเชิงบวกปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ท่ามกลางการทำงานอย่างต่อเนื่อง แนวคิดที่มุ่งเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ผู้ที่มีศักยภาพทางสังคม โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทักษะโดยการสื่อสารแบบมีสัมพันธ์ต่อเนื่อง และใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two-Ways Communication) นอกจากนี้ยังพบว่า การสื่อสารของมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ มีผลต่อการสร้างความสุขให้แก่ครอบครัวเด็กพิการ วิเคราะห์โดยใช้ดัชนีชี้วัดความสุขคนไทย ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวเด็กพิการที่ร่วมกิจกรรมกับมูลนิธิเพื่อเด็กพิการอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่มีความสุขมากกว่าและเท่ากับคนปกติ เพราะมีความเข้าใจยอมรับความจริง มีทัศนคติเชิงบวก ภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ส่วนครอบครัวเด็กพิการที่ยังไม่มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ พบว่ามีระดับความสุขน้อยกว่า คือ มีความสุขเท่ากับและน้อยกว่าคนปกติ ความสุขของครอบครัวส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของลูกที่ดีขึ้นเป็นสำคัญ รองลงมาคือ การที่ลูกได้รับโอกาสทางการศึกษา ครอบครัวเด็กพิการไม่ได้มีความสุขน้อยกว่าคนทั่วไปเสมอไป หากครอบครัวเด็กพิการนั้นได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีการรวมกลุ่มให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และหากสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมได้ก็จะมีความสุขที่เท่ากับคนปกติหรือมากกว่าคนปกติได้เช่นกัน

สำหรับปัจจัย และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการ จากการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก สำหรับปัจจัยภายใน ได้แก่ ๑) วิธีคิดและทัศนคติเชิงบวก ๒) หลักศาสนา และ ๓) การเรียนรู้ ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ ๑) โรงเรียน และครู ๒) โรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขระดับต่าง ๆ ๓) เครือข่ายครอบครัว ๔) นโยบายรัฐ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ๕) สังคม ๖) องค์กรเอกชน และ ๗) ชุมชน (อบต. อสม. และอื่น ๆ)

สำหรับความต้องการให้มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ หรือรัฐช่วยเหลือในด้านสื่อและด้านอื่น ๆ ปัจจุบันมีภาวะการขาดแคลนสื่อในทุกระดับ และทุกหน่วยงาน สื่อที่มีอยู่บางส่วนยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ มีปัญหาขาดความน่าสนใจของสื่อ การกระจายสื่อยังเข้าไม่ถึงครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้หลายกลุ่มเห็นว่าสื่อยังติดค้างอยู่ที่ส่วนกลาง และหน่วยงานระดับจังหวัด ในส่วนความต้องการด้านเนื้อหาของสื่อที่สำคัญ ครอบครัวเด็กพิการต้องการตัวอย่างการฟื้นฟูที่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งการถอดบทเรียนการสื่อสาร และการดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กพิการซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีเผยแพร่ในวงกว้าง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้รวบรวมนวัตกรรมด้านการสื่อสารโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูเด็กพิการที่หลากหลาย รวมทั้งการบริหารจัดการขององค์กรการบริหารส่วนตำบล ที่มีความต่างกันทั้งขนาด และรายได้แต่สามารถมีบทบาทต่อการช่วยเหลือผู้พิการได้ดี

นอกจากนี้ยังพบว่า ทุกกลุ่มต้องการสื่อที่ได้รับการออกแบบให้มีความโดดเด่นและดึงดูดใจ ทั้งด้านลีลาในการนำเสนอ สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน และต้องการผลิตและพัฒนาสื่อด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้สื่อในทุกระดับ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชนและสถาบันการศึกษา ซึ่งจากการวิจัยพบว่ามีความเป็นไปได้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสื่อร่วมกัน ทั้งนี้ในด้านความต้องการให้รัฐช่วยเหลือนั้น ส่วนใหญ่ครอบครัวเด็กพิการต้องการให้รัฐช่วยเหลือด้านเงินทุน เบี้ยยังชีพ การศึกษา สวัสดิการ การอาชีพ และการมีงานทำ การฝึกอบรมพัฒนาการเรียนรู้ของครอบครัว พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายครอบครัวเด็กพิการ

ดังนั้น เมื่อครอบครัวเด็กพิการได้รับการช่วยเหลือดูแลมีวิธีการสื่อสารอย่างถูกต้องตรงตามปัญหา โดยมีรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือกันจะสามารถสร้างความสุขให้แก่ครอบครัวเด็กพิการให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเช่นคนปกติทั่วไป

เรียบเรียงโดย...วิมลรักษ์ ศานติธรรม
 วิทยากร ๖

เอกสารอ้างอิง

วรนาถ ดวงอุตม. (๒๕๕๒). การสื่อสารเพื่อสร้างความสุขของครอบครัวเด็กพิการในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ. กิจกรรมในงาน “การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๒” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

ปัจจัยการรับรู้และความเข้าใจสัญลักษณ์กราฟิก : กรณีศึกษาโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ

วิจัยโดย กิ่งกาญจน์ พิจักขณา

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่ (มือถือ) มีการออกแบบสัญลักษณ์กราฟิกของสื่อบนหน้าจอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่าย ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้งานให้ได้มากที่สุด และคุ้มค่าในการเพิ่มมูลค่าการจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ขณะเดียวกันยังพบปัญหาจากการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุ ซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านการเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางร่างกาย อาจส่งผลทำให้การรับรู้และการเข้าใจในสัญลักษณ์ต่าง ๆ บนจอภาพได้แตกต่างไปจากคนรุ่นใหม่ (Younger People) ดังจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุต้องการเพียงการแนะนำวิธีการใช้งานในเมนูหลัก ๆ และมีความจำเป็นเท่านั้น เช่น การรับสาย หรือโทรออก เป็นต้น โดยสามารถใช้งานผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีด้วยตนเองได้ สำหรับการออกแบบสัญลักษณ์กราฟิกของผู้สูงอายุให้เหมาะสม จึงเป็นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเรียบง่ายต่อการใช้งาน เนื่องจากผู้สูงอายุในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อการติดต่อสื่อสารเสียส่วนใหญ่ แต่ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์โทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาด้านระดับความสามารถในการรับรู้และความเข้าใจที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการศึกษาเพื่อหาแนวทางการออกแบบสัญลักษณ์กราฟิกที่ เสริมประสิทธิภาพ การรับรู้และเข้าใจของผู้สูงอายุ โดยการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ และปัจจัย องค์ประกอบการออกแบบเชิงสัญลักษณ์กราฟิกสำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในปัจจุบันนิยมใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อการติดต่อสื่อสารเท่านั้น ส่วนการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ นั้นยังพบปัญหาในการรับรู้และความเข้าใจในสัญลักษณ์ รวมถึงความซับซ้อนในการเข้าถึงรายการ การเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนมักพบปัญหาทางด้าน ความจำ หรือขีดความสามารถของผู้สูงอายุอยู่บ้าง ซึ่งได้ทำการทดสอบด้วยภาพจำลองการเชื่อมต่อสัญลักษณ์ (Linked Icon) และประเด็นด้านขนาดและสีของภาพสัญลักษณ์ที่ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นได้ชัดเจน โดยแบ่ง รายละเอียดของสัญลักษณ์ตามคุณลักษณะเป็น ๓ กลุ่มคือ แบบเรียบง่าย แบบมีรายละเอียด และแบบ ตัวอักษร เพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสมกับระดับขีดความสามารถของผู้สูงอายุ รวมถึงการนำเสนอภาพสัญลักษณ์ กราฟิกแบบเรียบง่ายที่มีผลต่อการรับรู้และความเข้าใจและประโยชน์การใช้สอยของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการ เสริมประสิทธิภาพระดับการรับรู้และความเข้าใจของผู้สูงอายุ จึงได้ข้อค้นพบที่ว่า ในการออกแบบสัญลักษณ์ กราฟิกควรเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุคุ้นเคยและอาศัยประสบการณ์ เช่น แสดงเป็นรูปภาพและสื่อที่เข้าใจง่ายจะดีกว่า โดยสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีและจำวิธีการได้ดีพอสมควร ดังนั้น จึงเป็นการสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านความจำมากนัก แต่เป็นเพียงต้องการชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุหรือผู้สูง วยต้องการเพียงการแนะนำวิธีการใช้งานเท่านั้นก็จะสามารถใช้งานผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยตนเองได้

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้ ควรให้ความสำคัญในการ ออกแบบสัญลักษณ์กราฟิกที่มีลักษณะเรียบง่าย หรือควรมีขนาดของสัญลักษณ์ตัวอักษรขนาด ๕ มิลลิเมตร และขนาดสัญลักษณ์กราฟิกขนาด ๓๐ มิลลิเมตร หรือมากกว่านี้ และควรใช้สีโทนเย็นแสดงบนจอภาพจะทำให้ ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นได้ และการออกแบบจะต้องแสดงภาพเหมือนจริงหรือแบบภาพถ่ายจะทำให้ผู้สูงอายุมี ความเข้าใจจากการสื่อภาพบนหน้าจอภาพได้เป็นอย่างดี

เรียบเรียงโดย...ปิยะวรรณ ป่านโต

วิทยากร ๖

เอกสารอ้างอิง

กึ่งกาญจน์ พิจักขณา. (๒๕๕๒). ปัจจัยการรับรู้และความเข้าใจสัญลักษณ์กราฟิก : กรณีศึกษาโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุ "กิจกรรมในงานนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๓" สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).